

Omstændigheder aldrig voxer hurtigere end et andet. Naar de fremmelige Straae allerede have A, begynde først de andre ret at skyde op; disse indhente aldrig hine, og derfor indtræder deres Dræning og Modenhed ogsaa sildigere, hvilket giver Anledning til en ulige Høst. Man kan allerede af Bøxten slutte om en Mark vil dræe ligeligt eller ei.

Denne Afhandling, der er helliget den landoes conomiske Naturhistorie, slutter jeg herved med det Ønske, at den ikke maa have fjedet nogen af mine Læsere.

Bidrag til en ny og i Naturen grundet Behandling af Havren.*)

Til de nyttige Foretagender i Agerdyrkingen hører ogsaa det, at det Gamle bliver prøvet, og nye Metoder forsøgte efter de erholdte Resultater. Forhen blev den nedarvede gamle Fremgangsmaade betragtet som en hellig Sag, hvorover man holdt, som en Troesartikel, og man saae med betænkelig Mine paa den, som yttrede nogen Tvivl eller forsvarede en eller anden ny Fremgangsmaade: det Nye behandlede man som et strafværdigt Kjetterie. Men det Gode kan vel forsinkes, dog ikke undertrykkes. Det

*) Af samme Tidskrift.

voyer i Stilhed, naar det ikke tør komme offentlig frem. — See vi hen paa, hvad der i de sidste 30 à 40 Aar er forandret i Jordbruget, og hvad der nu har seiret, som det, der er erkjendt for bedre, saa maae vi glæde os over Fremgangen. Det meste heraf finder man i de fuldkomneste Avlsbrug, som forestaaes af virkelig dannede Landmænd. Men meget Nytt er aabenbart ogsaa gaaet over i de simpleste Avlsbrug ligesom ubemærket, og er der blevet almindeligt. Den, som vil nægte det, han udtaler Dommen over sig selv for en uforfvarlig Uagtsomhed. Der vilde imidlertid endnu være skeet mere, naar det havde været muligt, at bortfjerne Hindringer fra tidligere Tider. Den, som er indviklet i trykkende Forhold, kan ei bevæge sig frit, og er ei heller skiftet til at foretage noget Nytt, fordi ethvert Skridt vanskeligt gjøres for ham, eller bliver endog anseet som strafværdig Forbrydelse.

Landmanden virker i og ved Naturen; hans Værk lykkes ogsaa kun, naar han gaaer frem efter Naturlovene. Disse lærer han imidlertid kun at kjende ved Betragtninger, som tilsidst blive til Erfaring. Da nu Naturen virker i det uendelige, saa er selv Menneskets største Skarpsindighed ei istand til at erkjende alle Nuancerne ved denne Virken. Kun Skridt for Skridt trænger han ind i det Ube kjendte. Agerbrugets Historie giver en Oversigt over hvad der Tid efter anden er opdaget med Hensyn til Plantedyrkingen, og viser os, at ofte Opdagelsen

af en tilfyneladende ubetydelig Omstændighed siden er bleven til stor Nytte for hele Landbruget. Der ere Daarer, som ikke give Agt paa nye Opdagelser, uden videre strax nægte deres Værd og formaste sig til at spotte over det Nye. Daaren bryster sig af egen Skam; den Forstandige betænker, at ogsaa det engang var nyt, som nu er almindeligt.

Disse Tanker paanødte sig mig, da jeg begyndte at skrive noget om Saaening.

Saaening have vi lært af Naturen, og Mennesket har ligesom først dermed lagt for Dagen, hvorvidt han forstod Naturen. I Martusinder har man nu øvet Saaening, som et simpelt Arbejde, under de forskjelligste Forhold, derved gjort en Mængde Opdagelser og derpaa grundet Regler. Men have vi allerede nu naaet, hvad der i denne Henseende kan være Landoekonomien til Nytte? Sandsynligviis vil vor Kunst endnu meget forbedres ved nye Opdagelser og nye Blik ind i Naturen.

Da Saaening ikke er andet, end at skaffe Froet et efter dets Natur passende Leie i Jorden, saa skulde man troe, at denne Sag snart kunde bringes paa det Næne i enhver Henseende. Jordens omhyggelige Behandling forend Saaeningen giver Svar herpaa og tyder paa det Store, der igjen forgrener sig i den mangfoldigste Forskjellighed.

Ved enhver Plante har Erfaringen gjort visse Forhold gjældende; disse have Hensyn til Plantens

Natur eller dens eiendommelige Beskaffenhed. Her ville vi betragte Havren.

See vi hen paa den Fremgangsmaade, hvor efter Havren almindeligviis betroes til Jorden, saa overgyer man derved kun den eneste Omstændighed, at Jorden skjones meget mindre til den end til andre Sædarter. Mange ville vel troe, at det skeer, fordi denne Kornarts Priis er den laveste, og fordi den næsten kun bruges til Kreaturerne; men vi ere af en anden Mening. Dersom Havren ikke fortrinligviis fandt sig i en saadan mindre omhyggelig Behandling af Jorden, saa vilde vi snart gaae omhyggeligere tilværks, eller ogsaa ganske opgive dens Dyrkning. For denne ligger en lang Række af Erfaringer til Grund. Man saaede Havre i den blot fældede Jord og havde en fortrinlig Høst.

Vi vide nu af Erfaring at Havre, nedploiet og saaet paa den forste Jure i nybrudt Jord, giver god Afgrøde. Om man opdagede Grunden til denne vakkende Erfaring ved Planten selv, er der vel et Spørgsmaal om. Vakkende maae vi kalde enhver Erfaring, som ikke endnu er forklaret. Det udgjør Landmandens Praxis, at han tydeligt indseer Grundene for sin Fremgangsmaade og vælger denne efter sit tilsigtede Niemed.

Da Havren voxer i den nybrudte Gronjord og overhovedet paa mindre bearbejdet Jord, saa slutte vi deraf, at den ikke absolut fordrer en stor Jord. Naar Havre saaes i velbearbejdet Jord, gi-

ver den altid den rigeste Høst. Man har endog saa paastaet, at ingen Kornart saa godt betaler den derpaa anvendte Gjødning, som netop Havren.

Betragte vi Havrens Rødder, saa finde vi, at de ere stærkere og haardere end de andre Kornarters. Vi vide fremdeles, at Havren elsker en nogenlunde fugtig Jordbund og ikke taaler Tørke. Den vaade Sommer giver en rigere Havrehøst end den tørre; Bjergene vise os en smukkere Havre end Sletterne, og vel af ingen anden Grund, end at de ere fugtigere.

Erkjende vi Sandheden af Ordsproget: "Havren maa smøres og for Byg redes tilgavn," og forske vi efter Grunden, saa aabenbarer vel denne sig i følgende: Havren har en haard Skal, og behøver Fugtighed for at spire, og dernæst er Fugtigheden sikret for Jorden. Thi Sæden hæver sig snart og bedækker Overfladen, førend den tørre Periode indtræffer. En anden Kornart taaler mindre et saadant fugtigt Leie, fordi Jorden derved bliver for haard, hvilket Havren bedst taaler.

Man har meent, at det var nødvendigt at saae Havren meget tidligt. Dette skeer vel som oftest, men ikke alle Steder; der gives Strog, hvor man saae Byg førend Havre, som f. Ex. i Omegnen af Halle. Ved Belzig og Brück saae jeg, at man endnu i Juni saae Havre paa den derværende sandige Jord. Man forsøgte, at en tidlig Saaening hverken gav meget Straae eller god

Kjærne. Hvad kan Marsagen være, uden at den, naar den saaes ved St. Hansdags-Tider, faaer godt af den Regn, som da sædvanligt falder. Sæden voxer hurtigt op, dækker Jorden og beskytter den saaledes mod paafølgende Tørke.

Man synes nu almindeligt at holde op med den tidlige Saaening af Havre. Før sagde man almindeligt, at Havren ikke kunde saaes tidligt nok.

Sammenlægge vi disse Kjendsgjerninger, saa maae vi billige den nye Fremgangsmaade og erklære for stemmende med Naturen, at Marken pløies om Efteraaret, ligger Vinteren over uharvet og besaaes om Foraaret uden Anvendelse af Ploven. Thi Havrens Rødder behøve ikke meget Skjor Jord, og desuden er Vinterfugtigheden den meget gavnlig.

Bliver Marken om Efteraaret behandlet saameget, som man anseer det for nødvendigt, og om Foraaret grundt skjornet med Harven eller Ekstirpatorren, blot for at bringe Sæden i Jorden, saa har man følgende Fordele:

a) Ageren beholder sin Vinterfugtighed, hvorpaa Landmanden sætter stor Pris, og som han ogsaa derfor har kaldet "Vinterfrugten." Enhver Behandling af Jorden formindsker dens Fugtighed, især om Foraaret, og den kan ogsaa da kun være Havren gavnlig, naar Jorden af Naturen eller tilfødt indeholder for megen Fugtighed.

b) Naar Jorden ikke er behandlet dybt, saa synker den ikke siden sammen og Rødderne blive

uforskyrrede i deres Leie. Synkningen skeer efter den første stærke Regn, og Rodderne blive da forstyrrede, deels sonderrevne og deels blottede.

c) Ukrudtets Væxt forhindres. Dets Frø løber kun op, naar det ligger i den øverste Jordskorpe, som kan anslaaes til omtrent 2 Tommer. Det, som Ploven har bragt op om Efteraaret, løber tildeels da op, bliver ødelagt om Vinteren, eller forstyrret ved Behandlingen om Foraaret. En anden Deel kommer frem tidligt om Foraaret, og bliver ligeledes ødelagt. Bliver Havren saaet meget sildigt, saa voxer den hurtigt og qvæler Resten af Ukrudtet. — For paa denne Maade at ødelægge Kornblomster og Balmue i en meget ureen Mark, lod jeg den pløje og harve for at knuse Klumperne. Ukrudtet løb op i stor Mængde; det blev nu ødelagt med Harven og derpaa blev Havren saaet. Da denne havde det 3die eller 4de Blad, blev Marken paa den her brugelige Maade harvet og tromlet, og Ukrudtet forsvandt næsten aldeles.

Bliver Marken derimod først pløjet om Foraaret og da besaaet, saa kommer der et nyt Lag af Jord ovenpaa, og det deri opbevarede Ukrudsfrø løber nu op tilligemed Havren, og kæmper med den om Herredømmet.

d) Meget Arbeide spares, som især om Foraaret er af den største Nytte for det hele Avlsbrug.

e) Retop fordi der spares Arbeide, kan man

passer paa og afvente den beleiligste Tid til Saa-
ningen.

Denne grunde Behandling af Havremarken er allerede ved Erfaringen beviist at være god, og findes fra Aar til Aar flere Belyndere. Aarsagen til, at den ikke bruges overalt, ligger vel ikke saa meget i Sagen selv, som i den Omstændighed, at mange Landmænd, som det lader, slet ikke kjende den. Dette slutter jeg deels af Samtaler, deels deraf, at der sjældent i Skrifter fandtes noget derom; — en Skjæbne, som træffer selv de bedste Methoder. Deres Antal som ikke ynde det Nye, synes dog endnu bestandig at være større, end deres, som, for at fuldkommen gøre deres eget Udsædsbrug, gjøre sig det til Pligt, at opsøge og prøve det Nye, om det passer til deres Forhold, og hvis saa er, da at anvende det og bidrage til dets Udbredelse.

Der er i Landoekonomien kun meget Lidet, som kan roses eller forkastes ubetinget; hvo vil da vel tage den her omhandlede Sag i Beskyttelse, som noget, der overalt var tilraadeligt, omendstjøndt den hidtil har viist velgjørende Følger? — Der gives Jorder, hvorpaa en saadan Behandling ikke vil være hensigtsmæssig. Men den sande Praktiker veed at bedømme de virkelige Forhold, og feiler sjældent i Valget af de rette Midler. Kun den, der driver Sagnet haandværksmæssigt, holder sig strængere til de mekanisk lærte Regler, end til selve Læren.

I Almindelighed synes imidlertid den grunde

Behandling til Havre at være gavnlig paa tørre Jorder, tilmed naar disse ere tilbøielige til, formedelst deres Befkaffenhed og Beliggenhed, hurtigt at ud- tørres.

Wille vi nu see os om efter de fordeelagtigste Redskaber til denne Behandling, saa maae vi vel vende os til Harven og Exstirpatoren.

Exstirpatoren er vel det meest passende Redskab fordi man hermed netop skjører Jorden saa dybt, som Havrens Rødder gaae ned, og fordi man dermed kan arbejde hurtigt. Med 2 Heste kan man ret mageligt behandle et Stykke Jord paa 6 Aker. I Sammenligning med Pløiningen, hvor man med 2 Heste pløier 1 Aker, er der altsaa sparet $\frac{2}{3}$ af Arbeidet.

Det maa virkelig beklages, at endnu bestandigt Exstirpatoren kun anvendes ved de fortrinligste Landbrug, da den dog vilde være af stor Nytte overalt, hvor den hensigtsmæssigt blev brugt. Det ligger vel for største Delen kun i Ubekjendtskab med dette fortrinlige Redskab; thi paa Steder, hvor det engang er anskaffet og bruges, der beslutter een Landmand efter en anden sig til at anskaffe sig det. Et saadant glædeligt Tilfælde traf jeg paa, medens jeg skrev denne Afhandling. En Forpagter af en Herregaard betjente sig ifjor af Exstirpatoren ved Havresaaeningen; og iaar har en af de mindste Grund- eiere, men en meget forstandig Bønde, anskaffet sig dette Redskab, og nedbringer dermed sin Havre. Jeg